

6. Запросило В.О. Історико-правові причини війни в колишній Югославії і в Україні та їх порівняння. URL: <https://naukaipravoohorona.com/> (дата звернення: 09.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-6>

**IMPLEMENTATION OF THE FUNDAMENTAL,
CONSTITUTIONAL RIGHTS OF INDIVIDUALS AS HUMAN
CAPITAL IN THE PROCESS OF CONTINUOUS EDUCATION
AND EDUCATIONAL SERVICES AS A DETERMINANT
OF COMPETITIVENESS IN THE CONTEXT OF A DETERMINING
FACTOR OF GROWING SOCIO-ECONOMIC POTENTIAL
TO THE WHOLE STATE**

**РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ, КОНСТИТУЦІЙНИХ
ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ
У ПРОЦЕСІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВИТИ І ОСВИТНІ ПОСЛУГИ
ЯК ДЕТЕРМІНАНТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
У КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧАЛЬНОГО ЧИННИКУ ЗРОСТАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ**

Safronova G. V.

*Teacher of the Department
of General Legal and Social
and Humanitarian Disciplines
Donetsk State University
of Internal Affairs
Kryvyi Rih, Ukraine*

Сафронова Г. В.

*викладач кафедри загально-правових
та соціально-гуманітарних дисциплін
Донецький державний університет
внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Україна*

Теоретико-методологічні проблеми правових відносин у галузі освіти, психолого-педагогічні питання і мотивація дотримання норм законодавства на виконавчому та особистісному рівнях кожним суб'єктом правових відносин потребують уважного вивчення і прийняття відповідних рішень. Стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не задовольняють потреби суспільства. Актуальними завданнями залишаються збереження і поширення кращих традицій національної системи освіти, забезпечення доступності здобуття

якісної освіти для всіх громадян та входження вітчизняної системи освіти в освітній і науковий простір Європи. Удосконалення системи освіти та підвищення якості професійної підготовки фахівців в Україні – визначальна соціокультурна проблема, вирішення якої полягає в приведенні освіти у відповідність до нових соціально-економічних вимог, визначенні пріоритетних напрямів освітньої політики, стратегії і тактики дій відповідно до потреб суспільства і ресурсів держави, створенні освітянських програм, необхідних для послідовного економічного і соціального розвитку суспільства, а також індивідуального культурного самовираження особистості в суспільстві. Нові умови суспільного розвитку потребують змін у підготовці до реалізації можливостей професійної діяльності спеціалістів, підвищують вимоги до якості освіти, її інформатизації, професійної підготовки та управління якістю навчальних програм, методики викладання і діагностики професійних якостей спеціалістів усіх категорій, технічних засобів передачі інформації. Освіта і наука є підвалинами людського розвитку та прогресу суспільства, які забезпечують індивідуальний розвиток особистості, майбутнього фахівця, творять інтелектуальний, духовний та виробничий потенціал суспільства. Освіта – це стратегічний ресурс соціально- економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. В Україні здійснюються кроки щодо забезпечення прискореного, випереджального інноваційного розвитку освіти, а також створюються умови для самоствердження та самореалізації особистості протягом життя. Систему концептуальних ідей і поглядів на стратегію та основні напрями розвитку освіти визначає Концепція розвитку освіти в Україні.

Мета дослідження – розглянути концепцію безперервної освіти (або освіти упродовж усього життя) в контексті стратегічного ресурсу соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Аналіз публікацій проблеми: успішний розвиток економіки і вирішення соціальних проблем (зниження безробіття і рівня бідності) значною мірою залежить, від того, наскільки професійна освіта, що здобувається, відповідає сучасним потребам ринку праці. Практика розвинених, і трансформаційних країн показує, що питання фінансування системи професійної освіти, забезпечення її високої якості і відповідності потребам ринку праці не можуть бути вирішені

без тісної взаємодії держави і бізнесу. Які форми партнерства пропонує міжнародний і вітчизняний досвід? Які передумови необхідні для того, щоб це партнерство ефективно вирішувало поставлені перед ним завдання? Як розвиток партнерських відносин впливає на роль держави в розвитку сфери освіти? Як можна стимулювати розвиток партнерства бізнесу і держави у сфері освіти в Україні? Обговоренню цих проблем присвячена дана праця. Творча дискусія ще не завершена. Ми запрошуємо всіх зацікавлених висловити неупереджені думки, які відповідають цьому гучному виклику сьогодення.

I. Освітні послуги як детермінанта конкурентоспроможності людського капіталу

Виклад основного матеріалу дослідження: динамізм суспільного життя, оновлення технічного базису призвели до зміни ролі і місця людини у суспільно – відновлюваному процесі. Донедавна пильна увага приділялася питанням ефективного використання робочої сили. Теоретична концепція неоекономіки привернула увагу спільноти до проблеми створення якісно нової робочої сили у вигляді інноваційного людського капіталу. Згідно теорії людського капіталу пояснюється вплив освіти на економічне зростання, статево – вікові відмінності в оплаті праці, економічна нерівність, що передається з покоління до покоління. Натомість, згідно теорії фільтра, найбільш дослідженої А. Бергом, яка виступає інструментом сортування людей за рівнем їхніх здібностей, більш висока продуктивність, у теорії фільтра, пов'язується не з отриманням працівниками освіти, а з їхніми особистими здібностями, завдяки яким людина може отримати більш якісну освіту. У теорії фільтра освіта виступає для суспільства сигналом щодо здібностей її носія.

Хоча аргументи теорії фільтра недостатньо переконливі, ця теорія примушує з більшою обережністю ставитися до висновків і рекомендацій, що надаються теорією людського капіталу. На мій погляд, ці теоретичні концепції варто розглядати не стільки як протилежні та суперечливі, скільки як взаємодоповнюючі підходи: теорія фільтра зосереджена на людині та працівникові як на суб'єкті попиту на ринку праці, а у теорії людського капіталу суб'єктивні характеристики особистості представлені з точки зору пропозиції на ринку праці. Одночасно кожна з цих теорій не применшує ролі освіти для підвищення конкурентоспроможності людини на ринку праці або людського капіталу на усіх рівнях його формування.

Розвиток освітянської сфери потребує виваженої державної інвестиційної політики. На сьогодні проблема реформування системи освіти

виходить на перший план, пропонується безліч механізмів вирішення проблем функціонування освітянської галузі та підвищення якості освіти. Оскільки освіта виступає одночасно як суспільне, так і приватне благо, необхідно здійснити оптимізацію структури видатків на освіту за суб'єктами цього ринку, тобто визначити обсяги державного фінансування за рахунок населення. Ці норми мають бути науково обґрунтованими та законодавчо встановленими.

Вища школа в Україні насамперед зорієнтована на задоволення освітніх потреб особистості, відновлення національних освітніх традицій і примноження досвіду, відтворення інтелектуального духовного потенціалу нації, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, становлення державності та демократії в суспільстві, забезпечення ринку праці висококваліфікованими фахівцями. Ядром необхідного процесу змін у цій системі в Україні має стати, насамперед, залучення підприємств до освіти.

На ринок праці фахівець виходить зі своїм, дуже специфічним, "товаром" – професією, рівнем кваліфікації, майстерністю. На ринку праці "товар" не може бути "непроданим" тривалий час, тому що мова йде про професійну кваліфікацію й знання, які швидко застарівають. Тому, на мій погляд, сьогодні важливим стає не опанувати престижну професію, і навіть не певну професію, що користується попитом на ринку праці, а досягти певного освітнього й культурного рівня, опанувати певні компетенції, щоб бути конкурентоспроможними на ринку. У цьому випадку якість "товару" буде відповідати вимогам "споживача" – ринку праці й роботодавця.

Сучасний роботодавець зацікавлений у такому працівникові, який, насамперед, уміє думати самостійно й вирішувати різноманітні проблеми; має критичне й творче мислення, володіє багатим словниковим запасом. Крім того, конкурентоспроможний фахівець повинен мати певні особистісні якості, зокрема:

- адаптаційну гнучкість в мінливих життєвих ситуаціях, самостійність у здобутті знань, застосуванні їх на практиці для вирішення різноманітних проблем;

- критичне мислення, вміння побачити виникаючі в реальному світі проблеми й пошук шляхів раціонального їхнього вирішення, використовуючи сучасні технології;

- свідомлення, де і яким чином придбані ним знання можуть бути застосовані в навколишній дійсності;

- здатність до генерування нових ідей, творчість мислення;

- грамотність у роботі з інформацією;

– комунікабельність, контактність в різних соціальних групах, уміння працювати спільно в різних областях, запобігаючи конфліктним ситуаціям або вміло виходити з них;

– розвиток моральності, інтелекту, культурного рівня.

Очевидно, що система навчання, орієнтована на формування тільки професійних якостей, не може виконати замовлення сучасного суспільства. Нова якість підготовки фахівців з різними рівнями професійної освіти вимагає інших критеріїв його оцінки. Дотепер вважається, що якщо випускник продемонстрував відмінні знання, та якість його підготовки вище. Це так, але лише частково. Сучасні наукові дослідження підтверджують, що успіх у фінансовому розумінні лише на 15 % обумовлений знаннями своєї професії, а на 85 % – умінням спілкуватися з колегами, схилити людей до своєї точки зору, рекламувати себе й свої ідеї, тобто з особистими якостями й здібностями.

Таким чином, проблема нагромадження конкурентоспроможного людського капіталу фахівців різних рівнів професійної підготовки об'єктивно вимагає пошуку нових форм та методів організації навчального процесу. У навчальному процесі усе більше застосовуються активні методи навчання, стимулювання студентів освоювати й активно використовувати сучасні технології при аналізі, оцінці й рішенні конкретних ринкових проблем і практичних ситуацій. Все це дозволяє студентам розвивати аналітичні навички, обґрунтувати ухвалення рішення, аргументовано захищати свою позицію в дискусіях. Конкурентоспроможний людський капітал характеризується, насамперед, адаптаційними концепціями до можливих ринкових змін.

Література:

1. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2006. 308 с.
2. Грушнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. К. : Знання, КОО, 2001. 254 с.
3. L'education au XXI siecle: L'education pour tous toute au long de la vie. *Futuribles. P.*, 2000. N 250. P. 5–21.
4. Витрати і ресурси домогосподарств України (заданими вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) 2003 рр. I Стат, збірник. Держкомстат України. 446 с.
5. Сайт Міністерства освіти і науки України (www.mon.gov.ua/education).